

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben hához hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Asszerkesztőség kéziratok visszaküldésére
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalban intézendők.

Egyes szavak ára 8 fillér.

Az ideai termés.

(K. Ö.) A hosszú tél és a kedvezőtlen tavasz az idén legalább két héttel kitolja az aratási időt, mely elé nemcsak a gazdák, hanem a közgazdasági élet minden tényezője kivétel nélkül nagy figyelemmel tekint.

Mert amilyen igaz, hogy nálunk hosszas harcok után sem részesül kellő méltatásban a mezőgazdaság, olyan igaz, hogy közgazdasági életünk legnagyobb éltetője a jó aratás.

Az ideai termést illetően nem a legjobb véleményekkel vagyunk elelve. A földművelésügyi miniszter június 19-iki jelentése a kenyér magvak hozamát mintegy 10 millió métermázsával kevesebbre becsüli, mint a múlt esztendőben volt. Kétségbeesésre nincs ok. Mert az esős időjárás a tengeri és burgonyatermés hozamát javítja. Mindkettő pedig kenyérpótló termék.

Olvasva azt a sok cikket, mely a lényeg létező drágaság okait fűrkészi és a megoldás módjait javasolja, kétségtelenné lesz, hogy azok kivétel nélkül a merkantil érdekek javát tartják szem előtt. A budapesti börzén a hausse-párt került

felül, amely körülmény soha nem látott áratokat hozott felszínre lisztben és búzában. A hausse-párt győzelmét közgazdaságunk is elősegítette, amennyiben az Ausztriával 1907-ben kötött kereskedelmi szerződésben kötelezettséget vállaltunk a fedezetlen határidőjatek eltörlésére, de ezen kötelezettségünknek nem tettünk eleget. Párt és személyes politikát csinálunk és az ország népe emellett elpusztulhat. Ausztria eltörölte a fedezetlen határidőjatekot a börzén és a wieni börzeánerék mind idejöttek Budapestre és erősítették a játékosok taborát, kik mivel a körülmények ezt javasolják alá hausse játszanak. Miskor ismét a baisse-pártra fogtak átpártolni. Most 45 filléres kenyérlisztet fogyaszt az ország kereső népe, máskor a termelő kénytelen potom áron elvesztesgetni terményeit. Szóval az elérhető viszonyok szerint hol a termelőt, hol a fogyasztót zsarolja meg.

Mindezt pedig azért mondtuk el, hogy ezzel rámutassunk a drágaság egy főindokára, a börzei játékra, mely mint ilyen csak közgazdasági kárt okoz. Mert a tavalyi termés nem igazolja azokat a rettenetes árakat, melyeket a kereső osztályokkal mostanában megfizettünk. —

Azért nagyon is indokolt, hogy a drágaság enyhítésének módjait kutassuk. A merkantil sajtó természetesen az agrárvédelem elejtését javasolja és ettől várja a drágaság megszűnését, holott ez a sajtó nem ezt célozza, hanem kizárólagosan a közvetítés és forgalom megnövekedését, tehát kizárólagosan önző merkantil érdekeket. A merkantilizmus mint a mozgó tőke sohasem törődött a kereső osztályok érdekeivel. A cseh és lengyel malomipar, mikor vették a lengyel klubot, hogy az osztrák törvényhozástól a gabonavámok felfüggesztését követeljék, nem akart egyebet, mint önző merkantil érdekeket szolgálni.

A mezőgazdaságnak pedig joga van a vámvédelemhez. Avagy azt akarjuk, hogy visszatérjenek a régi állapotok, mikor a mezőgazdaság a válság következtében teljesen tehetetlen volt. Nem kell-e arra törekednünk, hogy a középosztályt megmentjük, a kisbirtokosnak, hogy az adósságát kifizesse a mezőgazdasági munkának, hogy kis földet szerezve, a magyarságnak megmentjük. Mindezt elhanyagoltuk, hogy a merkantil érdekek szolgálatát tegyünk. A világ sora megváltozott. A világ központja most

"TISZÁNTÚL" TÁROZÁJA.

Gárdonyi nadrágja.

A *Móka* legújabb számában olvassuk *Kanisai* Ferenc tollából a következő józsi történetkét:

Valamikor az újságírók még bohémek voltak. Bármilyen hitetlen, de volt idő, amikor még nem jártak automobilon. — Volt idő, amikor még nem vesztettek el ezer meg ezer koronát a baccaszánál. Nos, történetünk abból a legendás bohémidőből datálódik. Szeged volt akkor az írók és újságírók iskolája; és ha azt sikeresen végezték, jöttek fel Pestre) és Mikszáth Kálmán, Pósa Lajos, Tnury Zoltán, Sebők Zsigmond, Gárdonyi Géza, Kemechey Jenő, Gálléri Mór, Enyedy Lukács, meg még sokan, irták akkor az újságot Szegeden. (Nem egy közülük megtért már pihenni azóta az örök álmódások csöndes helyére.) Nos, történet, hogy Gárdonyi Géza is kivált a sorból; ambiciója, tehetsége és neve a fővárosba hitták. Elköltözött Szegedről és nem hagyott maga után egyéb emléktárgyat, mint egy viseltes fekete nadrágot a szerkesztőség fogasán. Egész nyáron, az egész őszen, csaknem az egész télen lógott érintetlenül, de kegyelet által

övezve a nadrág a fogason és kezdő írók gyakran pillantottak rá időnként. (Háttha?)

És jött január. Január végén pedig a szerelme. Februárban pedig a farsang és a farsangban egy roppant előkelő bál. Két újságíró — egy szerkesztőségben dolgozott, a Gárdonyi nadrágjának árnyékában — sokat várt ettől a roppant előkelő báltól. Szerelmesek voltak ugyanis nagyon; ami nem baj. De egy és ugyanabba a szépséges leányzóba szerelmesedtek bele, ami már nagy baj. Versengve csapták a szelet és irták a rajongóbbnál rajongóbb verszeteket a szépséges hölgyhöz. Négy-szemközt szólni vele azonban nem bírták, mert szörnyen vigyáztak egymásra. Hanem, ha jön a bál: a második négyes alatt tén lehet vele csevegni. Utóvégre két táncosa nem lehet a kicsikének. Csak az kérdés, melyikük táncolhat a kicsikével?

A bál, mint említettük, szörnyen elegánsnak ígérkezett. Az urak csak frakkban jelenhettek meg. Hát jó. Frakk, az csak akad. Hanem a két szerelmes újságírónak, Lipcsey Ádám dr. nak és Ujlaki Antalnak nem volt fekete nadrágjuk. Azon vették észre egymást, hogy felszímmel nagyon kerülgetik a Gárdonyi hagyatékát. Lipcsey a bál előtti napon egyet gondolt, sürgőnyt menesztett Gárdonyihoz:

— Géza, add nekem fekete nadrágodat, mely fogason függ, rozsdá marja és már ragyog.

A válasz pár óra múltán megérkezett:

— Kedves Ádám, a szörnyen forgó nadrágot rád tesztálom. Viseld egészséggeddel.

Gárdonyi.

Lipcsey Ádám örömtől sugárzó arccal mutatta meg Ujlakinak a táviratot. Ujlaki el-sápadt és dadogva felelt:

— Tuljártál az eszembe, Ádám, győztél... Isten veled.

— Miért mondd, hogy Isten velem?

— Bizd rám, — folytatta Ujlaki sötéten.

Lipcseynek a szíve megfájult. Ez az Ujlaki még képes öngyilkosságra vetemedni. Ezt nem engedheti. Az ellágyulástól köszörülgette a torkát és rekedtes hangon a következő ajánlatot tette:

— Tóni belátom, hogy kijátszottalak. Mert, ha neked jut ezedbe Gárdonyihoz táviratozni, te éppen így örökölhettél volna a nadrágot.

— Bizony.

— Nos, ne mondd, hogy rossz kollégád vagyok. Meg fogunk egyezni. Az egyik forduló alatt te viseled a nadrágot, a másik forduló alatt én.

— Nem bánom, Ádám. De mit csinál-

Figyelmes,
 finom női
 kiszolgálás

Hideg konyha

PAIZS BÉLA
 A VILÁG KÖZEPÉHEZ
 BETHLEN-UTCA vendéglője és
 kert-helyisége

Kőbányai sör. — Tisztán kezelt borok. — Családok részére külön lugasok.

Minden este
 cigány
 zene.

Kitűnő tekepálya.

már nem a falusi szatócs és korcsma, hanem egy-egy paraszt mintagazdaság és egy-egy falusi olvasókör, avagy gazdakör. A tenger sok közvetítőt, kit felhizlaltunk és urrá tettünk, lehetlenné kell tenni, mert ezek a drágaság okozói.

Igen helyes uton halad az O. M. G. E. mikor a lengyel klub és osztrák kormány állásfoglalásával szemben követeli, hogy a közkormányzat a kiegyezésben vállalt kötelezettségének eleget tegyen és a budapesti gabonatözsde fenálló fedezetlen határidőszüneti játékot eltörölje. Ezt a mozgalmat az egész gazdasági társadalom támogatni fogja. Közéletünkben pedig most már ez is fontos tényező.

Az ideiglenes kibontakozás.

Ma már a király döntése és a pártok határozata után megszűnt a válság — bár csak egyelőre. Most már gyorsan megy az ideiglenes kibontakozás.

Wekerle Sándor miniszterelnök Bécsbe utazott, hol külön kihallgatáson forma szerint is bejelenti a királynak, hogy a parlament összes pártjai tudomásul vették a megoldásnak azt a módját, hogy az eddigi kormány párt-határozatokban megnyilvánuló fölhatalmazás alapján, ha a király újból kinevezi, megmarad az ország ügyeinek élén. A király, akinek a tegnapi eseményekről különben már tegnap kimerítő írásbeli jelentést küldött Wekerle, a miniszterelnök előterjesztése után királyi kézjarral újból kinevezi a kormányt. Ez a kinevezés nem lesz olyan mint a rendes miniszteri kinevezések, mert nem kap minden miniszter újra külön kéziratot, hanem egyetlen Wekerle Sándor miniszterelnökhöz intézett kéziratban, amelyben az újból való kinevezés okára és

körülményére is lesz célzás, fogja a király a kabinet tagjait (közülük *Andrássyt* is) eddigi minőségükben újból megerősíteni. A királyi kézirat előreláthatólag a hivatalos lap csütörtöki számában fog megjelenni.

A miniszterelnök audienciája után *Justh* Gyula házelnök nyomban ülésre hívja össze a képviselőházat, amely a házszabályok szerint az összehívás után három napra ülhet össze. Így tehát a képviselőház szombaton délelőtt tíz órakor tartja azt az ülést, amelyben az újból kinevezett kormány bemutatkozik. *Wekerle* Sándor miniszterelnök ez alkalommal hosszabb beszédben fog foglalkozni a tizhetes válság eseményeivel és ki fogja fejteni az okokat, amelyek erre a félmegoldásra kényszerítettek. Ki fogja fejteni továbbá, hogy ilyen körülmények között, bár az alkotmányosságnak forma szerint eleget tettek, a kormány a parlament vezetésére nem tartja magát hivatottnak és ennek alapján kéri fogja, hogy a képviselőház *szeptember tizenötödikéig napolja el üléseit*. A képviselőház, amely ugyanebben az ülésében letárgyalja a Novoszeli-ügyben beterjesztett mentelmi bizottsági jelentést, a miniszterelnök kivánságának megfelelően el is fogja napolni magát, előbb azonban a pártok részéről megtörténnek a szokásos deklarációk.

Ezek között a deklarációk között a legnagyobb jelentőséggel a függetlenségi párt részéről teendő nyilatkozat bír, amelyet a párt pénteken délután tartandó értekezletén fog megállapítani.

A kormánynak a *főrendiházban* való bemutatkozása szintén szombaton fog megtörténni.

Wekerle a királynál.

Budapest, jul. 6. *Wekerle* Sándor miniszterelnök, aki tegnap délután dánosi birtokára utazott, ma reggel visszatért a fővárosba.

— Hát te, Ádám? — kérdezte tőle a rendőrkapitány?

— Láthatod! Előpták a nadrágomat.

És Lipcsey hosszú magyarázatba fogott. Felmutatta Gárdonyi sürgönyét, mellyel igazolta, hogy a nadrág az övé és hogy Ujlaki azt jogtalanul bitorolja. Kéri tehát a tettes — letartóztatását.

A rendőrkapitányban volt annyi humor, hogy Ujlakit elővezettette, amikor éppen a második négyest táncolná vala szive Annuskájával. Ámde volt benne még több humor is: t. i. a fekete nadrágot nem adta át Lipcseynek, hanem bevitte a rendőrségre, ahol mint »bűnjelenté» félretette, addig is, amíg az ügy tisztázódik. Ujlakinak persze nadrág híján, egy másik páholyba kellett félrevonulnia. És várnia kellett neki is, Lipcseynek is, reggelig amíg mindenki távozik a bálból, hogy ők is hazatérjenek; még pedig gyalog, mert nem volt pénzüik bérkocsira.

Már majd nem párbaj lett a dologból. A párbaj azért maradt el, mert Annuska másnap gyűrűt váltott egy főhadnaggyal. Így hát a két vetélytárs a közös sorsban, a közösen boldogtalan szerelemben békejobbot nyújthatott egymásnak.

A nadrág visszakerült a rendőrségről a szerkesztőségi fogásra.

A miniszterelnök ma délután öt óra tizenöt perckor a gyorsvonattal Bécsbe utazik és holnap délelőtt külön kihallgatáson jelenik meg a király előtt. Ezen az audiencián a miniszterelnök jelentést tesz a tegnapi határozatokról és átveszi a kormánynak újból való kinevezéséről szóló királyi kéziratot. A miniszterelnök előreláthatólag már holnap délután visszatér Budapestre.

Sztrájkoló miniszterek.

Wekerle Sándor miniszterelnök vasárnapi audienciájáról az a hír van elterjedve, hogy azon a miniszterelnök igen nyomatékosan kérte a kabinet tagjainak a felmentését. A felmentésre vonatkozólag a király helyesebbnek találta volna a Házat királyi kézirattal elnapolni. Amikor Wekerle a király eme szándékát meghallotta a következőket mondta.

— Én ugyan még nem hallottam sztrájkoló miniszterekről, ha az elnapoló kézirat meglesz, úgy Magyarország lesz az első ahol sztrájkba lépnek a miniszterek.

A horvátok álláspontja.

A kabinet tagjainak határozata tárgyában tegnap a horvátok értekezletet tartottak. Az értekezleten kimondották a horvátok, hogy az országgyűlésen a kinevezetés tárgyában történő vita folyamán a szerb-horvát koalíció egyik tagja utján ki fogják fejezni álláspontjukat az új kinevezés ügyében.

A formalitások.

Wekerle Sándor tegnap Bécsbe utazott és holnap a király elé megy kihallgatásra, amikor bejelenti a kabinet tagjainak határozatát és a pártok álláspontját. A királyi új kinevezés után igen sok formalitáson kell még keresztül menni a kabinet tagjainak. Így Bécsbe kell utazniok az eskü letétele végett. Továbbá a parlamenti gyakorlat követelményeinek értelmében a minisztereknek le kell mondaniok képviselői mandátumaikról. E szerint a következő kerületekben fog megüresedni a képviselői hely: temesvári, jászberényi, ceglédi, iglói, kaszai, zólyomi, nagykarolyi és tapolcai.

A kivándorlási törvény végrehajtása. Tegnap jelent meg a hivatalos lapban a kivándorlási törvény 1909. II. t. c. életbeléptetéséről és végrehajtásáról szóló miniszteri utasítás. *Andrássy* belügyminiszter bőven magyarázza a hatóságoknak, hogyan kell érteni a törvény egyes rendelkezéseit.

A bán Budapesten. *Rauch* Pál báró horvát bán ma reggel Budapestre érkezett és az »Angol Királyné«-ba szállott. A bán utazása mint félhivatalosan jelentik, a *Novoszeli* mentelmi ügyével van kapcsolatban. Nem lehetetlen, hogy ez az ügy a bán lemondására fog vezetni, minthogy a bródi rendőrség állítólag a bán utasítására ítélte el Novoszelt.

Gyászkalapokat

gyorsan és olcsó árért lehet kapni, ugyszintén állandó nagy választék van bécsi és párisi modellekben legdivatosabb neglüzse kalapokban, ernyőkben, harisnyák és keztyükben. Ugyanott kalapdiszítések és alakítások, valamint ernyők huzása és javítását elvállalja.

Ujhelyi Róza

női kalapüzletében Nagyvárad
Rákóczi-ut. Telefon 130.

Városi közügyek.

A közgyűlés tárgysorozata.

Holnap, csütörtökön tartja Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága július havi közgyűlését.

A tárgysorozat ugyan 47 ügyet ölel fel, de ezek nagy része csekélyebb jelentőségű dolog.

A tárgysorozat különben a következő:

1. Polgármester jelentése az előző havi közigazgatási állapotokról. 2. A m. kir. belügyminiszter leirata az űrszék tisztító vállalat szerződése tárgyában. 3. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter határozata a szacsyay-utcai villamosvasut közigazgatási bejárása alkalmával a város közönsége által előterjesztett kérelemre. 4. Arvavármegye th. bizottsága a készpénz fizetések felvétele tárgyában intézett feliratát megküldi. 5. Esztergom vármegye közönségének felirata a borítal adó leszállítása tárgyában. 6. A tanács javaslata a Szent László-tér rendezése tárgyában 100 törvényhatósági bizottsági tag által beadott indítványra. 7. A tanács a házi pénztár és abban kezelt alapok és alapítványok 1908. évi zárószámadását beterjeszti. 8. A tanács a közuti alap 1907—908. évi zárószámadását beterjeszti. 9. A tanács a gyámpénztár 1908. évi zárószámadását beterjeszti. 10. A tanács előterjesztése a beruházási kiadásokra szükséges törlesztés kölcsön felvétele tárgyában. 11. A tanács előterjesztése a tűzoltó parancsnoki állás szervezése tárgyában. 12. A tanács a lakatos iparosok által a kulcs címer használatára vonatkozó iratokat I. foku határozat hozatalra beterjeszti. 13. A tanács a vízvezeték kibővítéséhez szükséges terület kisajátítására nézve a Várad-velencei r.-kath. plébánia tulajdonát képező földterület kisajátítására kötött kisajátítási egyességi jegyzőkönyvet jóváhagyás végett beterjeszti. 14. A tanács jelentése köztisztaság rendezése tárgyában tett intézkedésekről és ezzel kapcsolatosan dr. Altmann Jakab és társai által hasonló tárgyban tett indítványra. 15. Tanács előterjesztése a m. kir. honvéd-hadapródiszkolában üresedésben lévő alapítványi helyek betöltése tárgyában. 16.—20. A tanács a városi árvaházban I. Ferencz József ö. cs. és kir. Apostoli felsége, megboldogult Erzsébet királyné, néh. Lukács György, Des Echerolles Kruspér Sándorné szül. báró Gerliczy Stefánia és Mezey Mihály kir. közjegyző nevére létesített ágyalapítvány alapító okleveleit beterjeszti. 21. A tanács özv. Weinberger Mihályné által néh. férje Weinberger Mihály emlékére tett alapítvány alapító oklevelét beterjeszti. 22. A tanács előterjesztése Markó Benjamin ipariskolai tanító korpótléka tárgyában. 23. A tanács előterjesztése a Pecze-patak árapasztó csatornáján létesítendő vízosztó syfon- és zsilip művekre megtartott árlejtés eredményéről. 24. A tanács jelentése a f. évi kövezési program keretében létesítendő gyalogjárdák készítéséről. 25. A tanács Rósenberg Izsóval az Uri-utca és ezzel kapcsolatos utcák csatornázási munkálataira kötött szerződést jóváhagyás végett beterjeszti. 28—46. Köztérvételei ügyek, bérleti szerződések, kisajátítási ügyek, fizetési előlegek. 47. Kanta Jenő kir. főállatorvos Cseke József állatorvosi oklevelét meghirdetés végett beterjeszti.

Erről a törvényhatósági bizottság tagjait tisztelettel azzal értesiteni, hogy a tárgysorozatba nevezett ügyiratok a közgyűlést megelőző napon bárki által megtekinthetők.

Nagyvárad, 1909. jul. 3.

Bordé Ferencz, főjegyző.

A Körös rombolása az új vízvezetési telepen.

A nagyvárad-i vízvezeték kibővítését a város akként határozta el, hogy a mostani vízvezetési telep felett keletre fekvő félszigeten fekteti le a vízgyűjtő gallériákat s a vízgyűjtő kutakat és a vizet a Körös alatt átvezetik az új gépházhoz, amely minden magas tartály nélkül, egyenesen benyomta a vizet a csőhálózatba.

Ez a félsziget az a vitás terület, amelyet a Popa-örökösök birtokolnak, de valójában a várad-velencei r. kath. plébánia tulajdona s jelenleg per alatt van. Éppen pár nap múlva adja át a miniszter jóváhagyása alapján a bíróság Nagyvárad város tulajdonába, nem várva be a kisajátítási eljárást.

A félsziget igen bővizű, mert majdnem teljesen körülfolyja a Körös. Erre a telepre helyezik el a majdnem 1000 méter hosszú gyűjtőgallériát.

A mostani Körös-áradás tegnap éjjel és tegnap egész nap, óriási rombolást vitt végbe a szigeten, amely a városi pénztárnak sok ezerbe kerülő kárt okozott.

Ugyanis a félsziget déli csucsától északra, befelé a szigetbe mintegy 300 méternyire áttört a félszigeten az áradás s iszonyu erővel új medert mosott. Óriási fákat döntött ki a víz hatalmas ereje s a mintegy 30 méter szélességű új mederben borzasztó erővel tört át a víz. A partot percről-percre ontja és mossa úgy hogy egy pár nap alatt teljesen ez lenne a Körös új medre. A megáradt viz sodra ugyanis egészen neki vág az új szakadéknak.

Ha ez bekövetkeznék, teljesen tönkre tenné a vízmű kibővítésének tervét, mert a félszigetek teljesen kettő vágná a Körös s éppen a legvizdusabb területet nem lehetne felhasználni a vízmű céljaira.

A víz rombolása akként következett be, hogy a félsziget kavics réteget a szikerek minden szakértő felügyelet nélkül aknázták ki már jó idő óta s mivel régebben ezen a ponton lehetett a Körös folyása, ahol mélyebben is jó kavicsréteghez jutottak, innét nagy mennyiségű kavicsot hordtak ki és ezáltal nagy gödrök keletkeztek. A legveszélyesebb ponton, a hova ugyanis neki fektült a Körös folyása, csak alig néhány méter széles part maradt, s ennek kellett a viz sodrát visszaverni és más irányban terelni. Rendes vizállás mellett meg is feltelt a part ennek a feladatnak, de a nagyobb vizek mindég gyengítették a különben is laza kavicsréteg ellenálló képességét s utóbb már keskeny vízfolyás keletkezett.

A part megerősítésére nem gondolt senki csak természetes, hogy a mostani áradás, mikor elérte a legnagyobb pontot, áttörte a keskeny réteget, s a félszigeten ásott mély medret. A laza kavicsréteget pehelyként mosta ki s gyors egymásutánban ellenállhatatlan erővel ontotta a két szélen a földréteget.

A félszigeten dolgozó cementcső készítő és más munkások tegnap délelőtt értesítették a városi mérnöki hivatalt az áradat rombolásáról s Altnöder Endre azonnal kiment a helyszínére.

A kora délután Altnöder Endre jelentést tett Bordé Ferenc főjegyző, polgármester helyettesnek, aki azonnal kiment a mérnökkel s megtették az intézkedést, hogy a romboló ár visszaszoríttassék medrébe s a további rombolásnak eleje vettessék.

Szerencse, hogy a Melocco cég emberei kint dolgoznak a helyszínén s ezek szakavatott munkások.

A szükséges anyagokat még az éjjel kiszállították a helyszínére s ma kora reggel hozzákezdnek a védelmi munkákhoz. Az áttörés egész hosszában pilótákat vernek le s két szátfalat építenek, amelyek között homokkal és kavicssal telt zsákokkal tömők ki. Ez a munkálat legalább 5—6 ezer koronába kerül, amely a városi pénztárt terheli.

Szerencse, hogy a Körös vize már apadóban van, mert áradás esetén teljesen lehetetlen lenne a munkálatokat még kétszer akkora költséggel is keresztülvinni.

A jövőre nézve pedig a meder ezen pontján erős kőgátat kell építeni, hogy a vízvezeték biztonsága meg legyen óva.

*

A veszedelem alkalmából tartott beható szemlén konstataulta Bordé Ferenc főjegyző, hogy a vízvezetési települ szolgáló egész félsziget a kavicskiaknázás folytán telve van óriási gödrökkel, amelyekben összegyűlt a víz. Ez veszélyeztetné az egész vízművet, mert az összegyűlt és elposzvenyosodott víz leszűrődne a talajba s megromtaná annak vizét.

Ezeket a gödröket tehát majd fel kell tölteni, ami újabb 70—80 ezer koronát igényel. A városi mérnöki hivatal ugyanis erre nem gondolt s erre a célra semmi nincs felvéve a vízvezeték kibővítésének költségvetésébe.

Szóval el lehet készülni Nagyvárad városra, hogy a vízvezeték kibővítése nem 750 ezer koronába, hanem egy millióba kerül.

De hát Nagyváradon vagyunk!

UJDONSÁGOK.

* **A nyugdíj-bizottság gyűlése.** Nagyvárad városi tisztii nyugdíj bizottsága tegnap, kedden délután ülést tartott Bordé Ferenc főjegyző elnökelete alatt. A bizottság megvizsgálta a nyugdíjalap 1908. évi számadásait s azokat, valamint az alap vagyont teljesen rendben találta. Még néhány apróbb ügyet intéztek el.

* **Egy egyetemi tanár halála.** Részvétellel értesülünk a budapesti egyetem egyik legrégibb tanárának, a hittudományi kar Nestorának: Dr. Berger Eis Jánosnak elhunytáról. Harmincöt évig volt tanára az ószövetségi biblia tudományoknak és a héber nyelvnek. Ritka

Fürdői közönség figyelmébe!

Utazókosarak, bőröndök, kalapkoferok, fürdői ajándéktárgyak, üveg- és porcellántárgyak, esernyő- és sétatobok, harisnyák, övek, női kiegészítők, nyakkendők, pénz-, szivar- és dohánytárcák, tájtékpipák, gyermekjátékok állandóan alkalmi vételárért szerezhetők be.

FRISS ÉS TSA

KORONA ÉS FILLÉR BAZÁR

Nagyvárad Rákóczi-ut

Telefon 130.

nagy tudományú férfiú volt, nemcsak a maga szakmájában, hanem ugyyszólván minden tudományokban. Sok oldalú tudását érdekesen illusztrálja, hogy rektori székfoglalójában az egyetemi tanárok előtt az ösztudomány állását ismertette. Érdekeit elismerésül már régebben apáti címet kapta, majd később a vas-koronarenddel tüntette ki a király, legutóbb pedig udvari tanácsossá nevezte ki. Igen jelentékeny hagyatékát — úgy értesülünk — a budapesti egyetemi hallgatók Szent Imre kollégiumára hagyta. Jobb helyre nem hagyhatta volna. Ma kath. sajtó mellett a legfontosabb cél az ifjúságnak, különösen az egyetemi ifjúságnak, melyből a jövő intelligenciája kerül ki, jó szellemben való nevelése. Temetése tegnap délután ment végbe. Koporsójánál dr. Dudek János dékán, sirjánál pedig dr. Székely István rektor tartott gyászbeszédet.

* A IX. katolikus nagygyűlés. Az Országos Katolikus Szövetség, mint a katolikus nagygyűlések rendezője, értesíti a magyar katolikus társadalmat, hogy a IX. katolikus nagygyűlést folyó évi augusztus 29, 30, 31 napjain Szegeden rendezik. A nagygyűlés rövid programja a következő: Aug. 29-én, vasárnap reggel fél 9 órakor Veni Sancte, 10 órakor Eucharisztikus értekezés a katolikus körben, 11 órakor a Katolikus Népszövetség gyűlése az ujszegedi sátorházban. Délután 4 órakor: I. Nyilvános (megnyitó) ülés, fél 7 órakor Eucharisztikus körmenet a belvárosi templomból. Aug. 30-án, hétfőn reggel 8 órakor szentmise a belvárosi templomban, 9—12 és 3—5 órakor a szakosztályok működése. I. Hitbuzgalmi-charitatív szakoszt. a közművelődési paltóban. Targyai: Hívódelem, kongregációk, családvédelem, szegényügy. II. Közművelődési szakoszt. a főgimnázium dísztermében. Targyai: Kézművészet, irodalom, sajtó népkönyvtárak, iskolai és szabadoktatás, ifjúsági mozgalmak. III. Szociális szakoszt. a városháza dísztermében. Targyai: mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi ügyek. Hétfőn reggel 9 órakor a kath. legényegyesületek elnöki értekezlete a kath. körben. Délután 5 órakor: II. Nyilvános ülés. Este 7 órakor zárt ülés a kath. körben, utána ugyanott közös lakoma. Aug. 31-én, hétfőn reggel Magyarország Nagyasszonya szobrának, mint a Nagygyűlés misszió emlékének felszentelése a szeged-rókusai templom terén. Reggel fél 8 órakor szentmise, szentbeszéd, szoborszentelés és megkoszorúzás. Utána disztelvonulás Ujszegedre. Délután 11 órakor: III. Nyilvános (záró) ülés. Délután a Nagygyűlés által kiküldött képviselők jelenlétében folynak még le: 1. A szegedi katolikus legényegyesület ünnepélyes megnyitó ülése. 2. A katolikus hittanárok és hitoktatók csanádgyházmegyei körzetének alakuló ülése. 3. A szegedi katolikus patronage megnyitó ülése. A Nagygyűlésre kértéle jegyet lehet váltani. A tagsági jegy ára 5 korona, mely minden ülésre szól, és a nyilvános gyűléseken állandó ülőhelyre jogosít. Árában befoglaltatik a Nagygyűlés évkönyvének ára is. A belépőjegy ára 1 korona, mely a zárt üléseken kívül minden ülésre szól. A Nagygyűlés tagjai már a hídron való átjárás miatt is a Nagygyűlés jelvényét tartoznak viselni. Ára 30 fillér. A Nagygyűlésre jelentkezni az Országos Katolikus Szövetségnél (Budapest, IV. Ferenciek tere 7.) lehet, ahol a tagok részletes programot, jegyeket, jelvényeket, utazási igazolványokat kaphatnak. Az elszállásolásért a szegedi rendező-bizottsághoz (Katolikus Kör) kell fordulni.

* Gazdasági szakértő kinevezése. A földművelésügyi miniszter Molnár Lajos szö-

birtokost, az Agrár bank nagyváradai képviselőjét a nagyvárad kir. törvényszékhez birtokrendezési ügyekben gazdasági szakértőnek nevezte ki.

* Uj báró Őfelsége Pittreich lovag, volt közös hadügyminiszternek, lovassági tábornoknak a magyar báróságot adományozta.

* A tej- és tejtermékek vizsgálata. A földművelésügyi miniszter leiratot intézett Nagyvárad városához, hogy az *Alesi-Málasapustáról* behozott tejet és tejtermékeket gyakran és a legszigoribban vizsgálják meg. Ajánlatos volna, hogy már a pusztán is a legszigoribban ellenőriznék a tejszállítást, nehogy egyes alkalmazottak bűnös manipulációja a kitűnően berendezett tehenészet jóhírnevét veszélyeztessék. A földművelésügyi miniszter egyben értesíti Nagyvárad városát, hogy az élelmiszer vizsgálatokra Nagyvárad városa részére állandó szakértőül a debreceni vegyikísérleti állomás vezetőjét jelölte ki.

* A sarkadi pénzhamisítók. A közelmúltban nem működött nagyobb pénzhamisító banda az országban, mint a sarkadi, melynek tagjai a szomszédos vármegyékben laknak. A tegnapi nap folyamán a díszes társaság a Rákóczi úton teljes díszben vonult végig négy csendőr fedezete alatt. A banda teljes száma 15, akiket 4 csendőr kísért. Amerre a társaság elvonult, mindenütt nagy feltűnést keltett, úgy hogy egész tömeg ember kísérte őket az ügyészség kapujáig, ahol Halmágyi Zsolt fogháztelügyelő vendégszerető szobáiba lettek elszállásolva. A tagok névsora a következő: Szabó Ferenc, Veber Ferenc, Varga Ferenc, Czegléd, Szántó Antal Szolnok, Tóth Gergely Okány, Pauga Ferenc, Kunsó János Vésztő, Bende János, Molnár András, Kiss Ferenc, Bende Imre, Bonis Sándor, Varga Ferencné, Kovács Imréné, végül L. Kovács Imre. A menetet Varga Ferenc cipész és Tóth Gergely gazdálkodó nyitották meg, akiket párosával követtek a többiek. Az utolsó pár Varga Ferencné és Kovács Imréné voltak. A menet végén haladt Véber Ferenc gazdasági ügynök, aki hogy méltó lehessen a csendőri kísérethez, cilindert és szalonruhát viselt és egykedvűen túrta az utca népének gunyos megjegyzéseit. A társaság bármily lehangolt volt is, azért nem volt néma; mert női tagok állandóan siránkoztak és folyton mondogatták:

— Mondtam én, hogy ne gazdagodjunk meg!

A társaság többi tagja túrta a szemrehányást és epedve várták az ügyészségi fogház című fogadót, ahol a már előre elkészített szobákban egyelőre zár alá tették őket.

* A nagykágyai lázadás. Tegnap számunkban részletesen megírtuk, hogy a nagykágyai aratók fellázadtak az oda vitt szilágy-munkások ellen és azokat súlyosan megvertek. Az eset híre táviró útján az egész országot befutotta s így a belügyminiszter figyelmét sem kerülhette el. A tegnapi nap folyamán délelőtt telefonon hívta fel a miniszter az alispánt információ adásra. Az alispán még akkor nem is tudott a dologról lényegesen semmit, mert a főszolgabíró csak

később terjesztette be részletes jelentését. A főszolgabíró jelentésében a verekedés letolyásáról számol be és csendőrségi különítményt kér Nagykágyára. Később ezt a jelentését is módosította a főszolgabíró, ugyanis a csendőr különítmény létesítésétől is elállott, mert Nagykágyán megtörtént a béke kötés és a hangulat a rendes kerékvágásba zökkent.

* A villamos vasut nyertese. A Nagyvárad Városi Vasut üzemeltetői társasága közli, hogy a f. évi június 3-án, villamos kocsi utazásra felhasznált, 10498. számú 20 filléres (kedvezményes) tömbjegy tulajdonosa Tóth Lajos cipész, Nagyvárad Báthory-utca 13. szám alatti lakos nyerte meg a június havi jutalomdíjat, a kísorsolt menetjegy kiszolgáltatása ellenében az 50 korona jutalmat átvette.

* Megzavart betörők. Tegnap este 10 óra tájt a Nógáll intézetben, melynek külső részét most javítják, a zsalun át több egyén be akart törni. Az apácák azonban észrevették, a gyanus egyéneket s lármát ütöttek és a rendőrségre telefonáltak segítségért. A rendőrségtől ki is küldtek megfelelő számú rendőrt addigra azonban a megriadt betörők kerekeltak.

* Halálos végű játék. Tegnap délután háromnegyed 3 óra tájt a várad-velencei vasúti hid lábánál a hidjavításnál alkalmazott deszka padlók egyikére 3 kis fiú ment fel és közülük az egyik, akit társai Friedmann Józsiának mondtak, lebukott a padlóról a vízbe. A fekete nadrágos és kék inges kilenc-tíz évesnek látszó fiú víz alá merült és a hullámok elsodorták. A vízbe esett fiú után két villanszerelő utána vetette magát, azonban kifogni nem tudták, mert a gyermek víz alá merült. A holttestet az esti órákban fogták ki Szentandrás alatt, ahonnan beszállították a hullaházba.

* Pénzhamisító templomrablók. Jászai Dezső (általában Hegedűs és Pallér József) 19 éves foglalkozás nélküli egyén, ki lopás miatt legutóbb két évet ült a szamosújvári fegyházban, Daróczy Sándor fegyházviselt cimborájától 6 drb. hamis öt koronást kapott értékesítés végett, fele hasznára Jászai a nagyvásárkor 3 darabot a dézsás oláhánál elhelyezett, illetve felváltatott; egyet Klein Emil nevű rovott multu cimborájának adott át értékesítés végett ez azonban a hamis pénzt sikertelen kísérlet után visszaadta. Pallért a rendőrség letartóztatta, Daróczy jelenleg a rimaszombati büntető bíróság előtt van végítárgyaláson, ahol több rendbeli templomrablás orgazdájáért vonják felelősségre. — Érdekes, hogy erre a tárgyalásra, mint káros 21 p/bános van beidéztve.

* Furcsa fizetés. Öv. Dáhintén Albertné a Hágó kocsmába bérlője panaszt emelt tegnap a rendőrségen Sebestyén Imre bérkocsis ellen, aki tegnap reggel harmad magával beállított a kocsmába. Az előkelő vendégkoszoru négy liter bort fogyasztott el. Amikor azonban fizetésre került a sor a vendégek az üvegeket és poharakat a falhoz verték és szó nélkül távoztak.

* Elveszett tegnap délután a Tisza Kálmán téren egy krokodilbőr ridikül, amelyben zsebkeendő, névjegy és 102 koronát tartalmazó erszény volt. Becsületes megtaláló illő jutalmat kap a rendőrségen.

Nincs többé lábfájás

És ha ezt el akarja érní, úgy cipőszükségleteit okvetlen

ARANYI-nál

a Fő-utcán szerezzé be, mert az ő tőle vett cipőkben a tyuk szem és bőrkeményedés eltűnik. Telefon 512

x **Az Európa-szállodában** minden délután 4 órától zene, melyet Ponta Kálmán jó szólóista kitűnő zenekara szolgáltat. Ugyanott elsőrangú mozgófénykép előadás van minden este, belépődíj nélkül. A mai műsor a következő: Házastársak válnak (komikus). A mászó bosszuja (bohózat). Hülye Matyi rögeszméje (megható). Nagy léghajóverseny Berlinbe (sport). Az ügyetlen pincer (bohózat). Feketelelkű apa (életrajz). Különös főnyeremény (bohózat). Mefisztó varázslásai (színes, látványos).

x **Nemzeti-kert.** Kecskeméthy István kert utcai »Nemzeti-szálloda« kerthelyiségében minden este belépődíj nélkül mozgófénykép előadás tartatik. A mai műsor a következő: Tengeri ütközet (szenzációs). A mászó bosszuja (szenzációs bohózat). Anyátlanul (dráma). Viszsaemlékezés a kandeló mellett. Kerésd meg kenyeredet. Nelly a szép szobaleány.

x **Tündérváros Nagyváradon.** Mert csakugyan tündérvárosnak lehet nevezni Paizs Béla vendéglős kertjét, — a melyet a »Világközpont« címez és a Bethleem utcában van. Vannak ott gyönyörű szállólugasok — családok és magán társaságok részére — téli és nyári kuglázó, rossz idő esetén fényes fedett helyiség.

x **Magyar Bohémvilág.** Szerkeszti: Szerdahelyi Sándor. Írókról, újságírókról, színészekről, poétákról, zeneszerzőkről, festőkről, szobrászokról stb. Bér, Honti, Pogány, Sarkadi stb. rajzaival 8 korona helyett csak 3 korona a Benkő antiquariumban.

x **Megszűnt a drágaság.** Nagy a panasz várasszerte, hogy nagy a drágaság, kevés a jövedelem. És mégis, hogy van az, hogy a bölgyek drága ruhákban, az urak pamutakalappal, a gyermekek finom cipőkben járnak? A válasz nyílt titok — erről beszél Nagyvárad és Bihar megye apraja és nagyja. Csillér Imre nagyáruházában minden divatos, finom és olcsó.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Szerda: Visszatérés Jeruzsálembé ujdonság a Góth-párral.

Csütörtök: Ugyanaz.

Péntek: Vigyázz a nőre, Góth-pár bucsú-fellépte.

Szombat: Gül-Baba.

Vasárnap délután: Janos vitéz, este: Naftalin, Vendrei és Tapolczay felléptével.

Hétfő: Osztrigás Mici, Vendrei és Tapolczay felléptével.

Kedd: Ugyanaz.

A »Visszatérés Jeruzsálemből« és — **Donnay Morice.** A nagyérdemű művészi esemény alkalmából — amely ma a Szigligeti-színházban a »Visszatérés Jeruzsálemből« premijével s a Góth-pár felléptével fog lejátszódni — tán érdemes lesz kissé megemlékezni arról a heves irodalmi háborúról, amely a darab párisi első előadása után francia írói körökben hosszú ideig nagy elkeseredéssel dúlt. A »Retour de Jerusalem« ugyanis — amely egy poéta lelki drámaíró fantáziájában drámává — két erős ember lelki életének drámájává — és csakis ezzé alakult ki. Párisban nagy politikai tusák termő magva lett — s a premiére után a »dreyfusard«-ok és »anti-dreyfusard«-ok mihamar hajba kaptak rajta. És érdekes, hogy szemiták, antiszemiták egyaránt a »Retour«-ral akarták a maguk igazát bizonyítani. Az antiszemiták, élükön Rochefort-al azt mondták:

Lám — ilyenek a zsidók — mint amiknek Donnay festi: hazát nem ismerő nem-

zetközies s minden szent hagyományt lábballiprők s nyeglék.

A szemiták viszont ezt olvasták ki a darabból: »A zsidók tanulmány, művelődni szerető, széles látókörű, erős intellektusu emberek, akik az emberiség testvérségére, a fajok egyesítésére mellettküzdenek.«

Ezt a harcot végül Donnay döntötte el.

— Sem ezt, sem azt nem akartam bizonyítani — mondá. Nem akartam sem szemita, sem antiszemita irányu darabot írni — csak drámát. S a drámaíróak más művészi célja nem lehet. Nem akartam egyebet, mint két nemet, nagyratörő lelek vergődését színpadra vinni, két ember vergődését — akik a bilincseket, amelyeket rájuk a konvenció, a nevelés, a hagyomány, az átöröklés vert — szét akarják törni — és e harkulsi munkába maguk pusztulnak bele — lelkileg.

Gül Baba szombat este. A Góth-pár távozása után a heti műsor hátralevő estjére, szombat este a Gül Babát tüzte ki az igazgatóság. A szépségekkel tele, színes operett ez előadása egy érdekes eseményel válik ezuttal különösen vonzóvá. A darab egyik legnépszerűbb szerepét, Mujkó cigányt Pápay Lajos fogja játszani, a színház fiatal, soko dalu művésze, aki maga fog hegedülni, ahol szerepe megkívánja. A nagyváradai közönség nagy tetszéssel hallgatta már egy ízben — a Gyermeknapon — Pápay Lajos hegedűjátékát, aki mint zeneszerző és zenész egyaránt szép sikereket aratott már. Most mint Gül Baba Mujkó cigányja fogja eredeti alakításban saját dalaival gyönyörködtetni a közönséget. A darab többi főszerepei is mind elsőrangú szereplők kezében vannak. Leilát Ba izfaiy Elza játssa, Gül Babát Sik Rózsa, szereplőnek Asszonyi László, Károlyi Leona, T. Pogány Janka, Szarvasi Soma, Dósy Alfréd.

Vendrey és Tapolczay. Vasárnap este a Vígyszínház két jeles művésze, Vendrey Ferenc és Tapolczay Dózsa kezdik meg vendégszerepléseiket a nagyváradai színházban. Első fellépőik alkalmával a Naftalint játsszák. Hétfőn este pedig az Osztrigás Miciben lépnek fel a vendégművészek s e pikáns újságot kedden megismétlik. A két jeles színész szereplése elé nagy érdeklődéssel néz a közönség.

IRODALOM.

☒ **A kármelhegyi skapuláré könyve.** A jámbor társulatok között egyike a legismertebbeknek és legkedveltebbeknek a kármelita skapuláré társulat, melynek hazánkban sokszerepű hírvő serege van minden rangból és rendből. De bár a skapuláré méltó viseléséből származó nagy lelki hasznok mindentelé tudják és sokszorosan tapasztalták, igen sokan mégsem ismerik, vagy legalább is nem kimerítően, annak eredetét. Azért igen hálás munkára vállalkozott P. Fülöp Cyrill kármelita áldozópap és győri házfőnök, mikor egy most megjelent könyvében: »Kármelhegyi szent Szűz skapuláréjának eredete és Stock szent Simon élete«-t bőven megírta. Szerző nagy gondnal és fáradhatlan buzgalommal végezte uttörő munkáját szétszórt töredékek alapján. Különösen nagy hangya szorgalomra vall a Kármelhegyét tárgyaló fejezet, mely hat sikertült fotográfia után készült Kármelhegyéről vett kép díszit. A könyv megvilágítja a szombati kiváltságot; azzal a fejezettel pedig, mely a többi kiváltságokról szól, nagy hálaára kötelezte szerző a társulat tagjait. A belső tartalomhoz mindenképp méltó a külső kiállítás s a 253 oldalas, címkeppel ellátott könyv ára két korona. Kapható a kiadóhivatalnál: »Pázmáneum nyomda és irodalmi vállalat, Budapest, VIII., Kötemető ut 8.« és a kármelitarend magyarhoni zárdáiban.

TANÜGY.

Iskolai értesítők.

I.

A nagyváradai sz. Orsolya-zárda.

Jubiláris esztendeje volt az elmúlt tanév a nagyváradai Orsolya-zárdának. A tanítónőképezde félszázados fennállása adott alkalmat arra a valóban lélekemelő ünnepélyre, melyen az intézet örömnapja alkalmából. Nagyvárad közönsége is megjelent. Örvendetes esemény képezi tehát központját az értesítőnek s mégis kettős gyászszal kezdődik. Szemrecsányi Pál püspököt és Palotay László nagyprépostot piréntálja el két meleg hangon írt cikk; Szemrecsányi püspöknek arcképét az értesítő élén közlik. A vaskos kötetet kitevő értesítő nagy része a jubiléris alkalommal áll összefüggésben. Közli dr. Lányi József tinnai püspöknek a jubiléris ünnepélyen mondott magas szíroyalásu beszédjét. Ezután a képezde 50 éves története következik, melyt Makucz Ernő igazgató állított össze ritka gondnal és nagy szorgalommal. Ez a történelmi visszatekintés hű képet ad arról a jelentős munkáról, melyet a tanítónőképezde félszázad alatt Nagyváradon végzett. Makucz Ernő érdekesen vázolja azokat a sokszor nem csekély küzdelmeket, melyek közt a képezde mai virágzására emelkedett. Érdekes a volt növendékek névsorát is áttekinteni: Nagyvárad keresztény családjainak nevei olvashatók itt s nem egy volt növendék előkelő szerepet visz a város női társadalmában, vagy mint tanítónő keresi meg kenyereit. Közli az értesítő az egész jubiléris ünnepély lefolyását is.

Az értesítő többi rovatai a szokásosak. Főcél: hogy képet adjon az elmúlt évről. S ezt a célt az egyes cikkek tökéletesen elérik. Megállapítható, hogy ugy a tanítónőképezde, mint a továbbképző tanfolyam, a polgári és az elemi iskola feladatainak magaslatán állanak teljesen. A végzett tananyag részletesebb különösen kiemelendő és alapos.

A növendékek közt volt a képezdében 107 r.-k., 4 gör. kath., 1 gör. kel., 5 reform., 2 ág. ev. és 2 zsidó. Ötven év alatt a képezdének összesen 3064 tanulója volt, köztük 2067 róm. kath., 126 gör. kath., 32 gör. kel., 364 református, 48 ág. hitv., 3 unitárius és 424 zsidó. A polgári és az elemi iskolák is a legnépesebbek közé tartoznak.

Síjnálattal nélkülöztük a növendékek érdemsorozatát. Az érdemsorozat az a rovat, a mi az értesítőknak pedagógiai értéket és igazi létjogot ad.

Adja Isten, hogy a szép multa visszatekintő zárda még szebb jövőnek induljon elébe!

ÁVIRATOK.

Halálos ítélet Németországban.

Berlin, július 6. Sok év óta ma volt itt ismét kivégzés. Egy König nevű munkás ez évi januárban egy Berlin közelében levő erdőben megtámadta barátját, a ki egy üveggyárban dolgozott, törrel agyon szurta s elvette tizenhét marka heli keresetét. A potsdami esküdtbiróság halálra ítélte Königet s a császár elutasította kegyelmi kérvényét. Az ítélt szólanul vette tudomásul, hogy kegyelemre

nem számíthat s azután zárt bérkocsiban két rendőr kíséretében elszállították Plötzenseebe, a hol a hivatásos gyilkosok cellájába zárták. A kivégzést a boroszlói hóhér végezte.

Bülow távozása.

Berlin, július 6. Bülow herceg tegnap Nieberdig igazságügyi államtitkárt fogadta s átadta neki a város sasrend nagykeresztjét, a melyet ötvenéves szolgálati jubileuma alkalmából adományozott neki a császár. Nieberdig csak néhány nap múlva ünnepelte meg jubileumát és ha a birodalmi kancellár már most adta át neki a rendjelet, ezt nyilvánvalóan azért tette, hogy személyesen hozza az államtitkár tudomására kitüntetését. Ebből azt következtetik, hogy Bülow herceg teszi le hivatalát, mint mint eddig hitték.

KÖZGAZDASÁG.

Pusztulás a váradi hegyen.

A szőlősgazdák különben is nehéz helyzetét az abnormalis időjárás még súlyosabbá tette. A tavaszi fagy az idei termés jelentékeny részét tönkre tette, most újabb veszedelem ütött tanyát a nagyváradi hegyen. Még a szőlősgazdák sem tudják biztosan, hogy a peronospora, vagy a lisztharmat, vagy pedig egy teljesen ismeretlen új betegség támadta meg a szőlő leveleit, sőt a fürtöket, csak azt látják, hogy a termés nagy részét sőt a szőlő leveleit is tönkre teszi a veszedelem.

A mai borárak mellett már különben sem jövedelmező a bortermelés, ilyen újabb és újabb csapások pedig teljesen tönkre teszik a szőlősgazdákat, s hova tovább fel kell hogy hagyjanak a szőlőműveléssel, ami kiszámíthatatlan károsodást jelentene Nagyvárad városára is.

A hegyi választmány tegnap ülést tartott, hogy az újabb csapás, és a védekezés módzatai felett tanácskozzék.

Dr. Molnár Imre elnöke mellett Bordé Ferenc, Lukács Géza ny. alezredes, Csobánczy Lajos, Fehér Gyula, Molnár Lajos (agrár) voltak jelen.

A hegybíró jelentésében jelzi, hogy a hegyen a közbiztonsági állapot kielégítő volt.

A szőlőtermésen a peronospora, a lisztharmat vagy valami új betegség lépett fel, amely nem csak a leveleket, hanem a termést, a fürtöket is megtámadta s már eddig is 35—40 százalék kárt okozott. A gazdák megkísérelték permetezéssel és rézkénporral a védekezést, de a folytonos esőzés miatt ezt a védekezést sem lehetett keresztül vinni. A veszedelem pedig gyorsan terjed. Kéri a hegybíró, hogy a betegséget szakértővel vizsgálta meg a hegyi választmány.

Bejelentette még a hegybíró, hogy a felhőszakadás a hegyi utakat úgy tönkre tette, hogy azok járhatatlanok.

Molnár Lajos azon nézetének adott kifejezést, hogy a fellépett betegség nem lisztharmat, hanem fürt-peronospora, de éppen az időjárás miatt 8—10 nap múlva valószínűleg a lisztharmat is fellép. Hogy egyes bogycok megvannak hasadva, ennek oka a jégverés. Ő is azon nézetben van, hogy haladéktalanul kérjen a hegyi választmány szakértőt akár Budapest-

ről, akár a Bihar-diószegi vincellérképezdétől, a baj megvizsgálására és a fellépett szőlőbetegség megállapítására.

A választmány Bordé Ferenc v. főjegyzőt felkérte, hogy táviratozzon a bihardiőszegi vincellérképezde igazgatójának s a baj megvizsgálását kérje.

Egyes gyakorlott szőlősgazdák a veszedelemmel szemben már próbálkoztak védekezni; és pedig sikerrel.

Erre nézve a következő módokat tartják a legalkalmasabbnak:

Egy körülbelül 100 literes petroleumos hordó vízben 50 kiló oltatlan meszet oldanak fel. Mikor a víz már forr, lassankint, folytonos kavarással 25 közönséges tört kénvirágot olvaszt fel. De erre nagyon vigyázni kell, mert tüzet fog, amelyet állandóan a készen tartott vízzel kell oltani.

Az így elkészített oldatból minden hektoliter rendszeren elkészített permetező lébe 5 literet kell keverni. Ezzel a keverékkel kell végezni a rendszeres permetezést. Tekintettel a mostani veszedelemre, a permetező folyadékot két és fél százalék gállickővel lehet készíteni, hogy erősebb legyen.

Fürdői menetrend.

NAGYVÁRAD—PÜSPÖKFÜRDŐ.

	reggel	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	7 50	9 50	2 10	4 50	6 40	9 17
V.-Velece >	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
Rontó >	8 16	10 16	2 36	5 16	7 06	9 43
Püspökfürdő ér.	8 21	10 21	2 41	5 21	7 11	9 48

PÜSPÖKFÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

	d. e.	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Püspökfürdő ind.	8 59	10 59	3 19	5 59	7 49	10 32
Rontó >	9 04	11 04	3 24	6 04	7 54	10 37
V.-Velece >	9 17	11 19	3 37	6 17	8 07	10 50
Nagyvárad ér.	9 27	11 29	3 47	6 27	8 17	11 00

NAGYVÁRAD—FÉLIX-FÜRDŐ.

	d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
V.-Velece >	8 10	10 10	2 30	5 10	7 02	9 37
Rontó >	8 16	10 26	2 46	5 26	7 16	9 53
Félix-fürdő ér.	8 33	10 33	2 53	5 33	7 23	10 00

FÉLIX-FÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

	d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Félix-fürdő ind.	8 40	10 40	3 00	5 40	7 30	10 13
Rontó >	8 47	10 47	3 07	5 47	7 37	10 20
V.-Velece >	9 00	11 09	3 20	6 00	7 50	10 37
Nagyvárad ér.	9 10	11 19	3 30	6 10	8 00	20 47

REGÉNYCSARNOK.

HUSSON ORVOS.

REGÉNY

Irtá: Charles Masset.

Fordította: Sz. I.

(Folytatás.)

2

A nők, kik az utánzás és kellemes tekintetben simulékonyabbak és leleményesebbek, elvitázhatlan lőlénnyel játszották szerepüket. Áruhájukat fesztelenséggel viselték s boidog önteltséggel mutogatták a magas kagyló fésűket, a régi himzéseket és gyönyörű atlaszokat, melyeket nagyanyáik szekrényeiből kiszedtek. Sok ideig álldogáltak a tükör előtt, legyezőikkel megigazitgatták ruháikat, lesimitottak egy-egy felbomlott fürtöt. Azután a párok, mint kisértelek, tova suhantak a folyosón és el-

tűntek a bálteremben, melynek nyitott ajtaján a ruhatárba is kihallatszott erős accordokban a majd felharsogó, majd meg elhaló tánczene.

A gyermek a sarokban guggolva, kimeresztett szemekkel, visszafojtotta lélekzetét, hogy jobban bámulhassa a látványt. A sok bársony és csipke, a különös áruhák sokfélesége, a virágok illata, a fülbemászó zene, a kivilágított terem, hol a gyertyák fénye a simára mázolt padlón visszaverődött, akár egy tükrön, a szép nők, kik nyugodt, mosolygó arccal jártak-keltek a fényárban: mindez fejébe szállt, ámulatba ejtette. Olykor olykor behunyta káprázó szemét és hallgatta a távoli zenét; majd meg ismét selyem-suhogást hallva, kinyitotta szemét, sóvár pillanásokat vetett a távozó párok után és szíve önkénytelen összeszorult, midőn eltűntek a salomb n, melynek ajtajánál ezüst sallangos huszár bekiáltotta neveiket. Különös gondolatok villantak meg e gyermek agyában. Gyönyörködve nézte e szép népet, de egyuttal fájt neki, hogy ő abban nem számít semmit, hogy ő a sarokba van száműzve az inasok és köpenyek közé. A vendégek, kik mellette elhaladtak, annyira figyelmbe se vették, akár egy butoradarabot, vagy ha észre vették is, az csak baj volt. Egy hölgy ki cigánynőnek volt öltözve, es arany gombos ruhájával megsuhintotta, ingerülten visszafordult és bosszusan mondá: minek eresztették be ezt a sáros lábú suhancot. Lőrinc elpirult és mélyen megbántva, gyorsan ott hagyta helyét és elérjőzött a főtérre nyíló ablak függönyei mögé.

Az ucai látvány oly éles ellentétben állott az ünnepély csodáival, hogy a gyermek sírva fakadt.

Esős éjszaka volt; a permeteg megáztatta a tér kövezetét, itt ott a lámpák fénye a szél-től ringatva rezgett a pocsoltyákban. Olykor olykor a hotel nagy kapuján kirobogott egy fogat s elvitatott a ködös éjszakában, melyből csak két lámpa látszott. A tér tulsó felén magas házak meresztették falaikat a komor éjszakába, sötét ablakaikon a szél megrázta a rosszul odaillesztett görfüggönyöket. Lőrinc összeresztette szívét összeszorulni érte. Ez a néptelen tér, ez a város kövezet, e komor épületek estebe jutatták a valóságot, mely reá várakozik, ha a protekturát elhagyja. Tán még egy negyedóra és az önnep reá nézve véget ér; nagynénje hazaviszi a couronne-téri kis házrkóba és holnap ismét ott lesz a prózai varróműhelyben, az ódon, poros képek közt. Azután következnek az unalmas collegium, az elkészítendő feladatok, a megtanulandó leckék. Homlokát a hideg ablaküveghez szorítva gondolkozott minderről. A bál látása szomorúsággal töltötte el, de bizonyos önértet támadt fel benne, s ott marasztalta a függönyök mögött. Nem merte magát mutatni a ruhatárban, ahol tolakodónak t-kintik és ahol megszegyenítették a cseledek előtt.

Tízet ütött az óra. A vendégek már mind megérkeztek és a komorna felhasználván egy kis szünetet, kiment a konyhába. Husson k, a... összeszedte gyűszűjét, tűjét, cernáját és elnemi készült, midőn a nagy előszobából, mely a ruhatár a szalontól elválasztja, társalgás hallatszott ki. Biztosítom marquis ur, — mondá egy női hang, hogy ön elkésik és elmaradunk a me-nette-től.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKICS GYULA.

Hirdetések

felvételnek

a kiadóhivatalban.

Apró hirdetések

Minden szó 4 fillér. Vastagabb betűből 8 fillér.
A legkisebb hirdetés 40 fillér.

Apró hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban: Szilágyi
— — Dezső-utca 5. sz. alatt. Telefon szám 263. — —

Görög oldalon

két szomszédos 6 és 8 holdas szőlő együtt vagy külön eladó. Molnár Imre Sziglieti-utca.

Tündérbert

Paizs Béla vendéglője a Világközepéhez Bethlen-utca. Egész éjjel nyitva. Frissen csapolt sör. Tisztán kezelt borok. Hideg és meleg konyha. Családo részére külön szőlő lugások. Kitűnő tekepálya.

Bártfai cukrász.

Fő-u, Gerlicsi-ház. május 1-től kitűnő fagyaltot és jeges kávét készít naponta változatosan. Ugyan ott tisztán és tea vajból készült tészták és torták kaphatók darabonként 8 fillér Minden e szakba vágó megrendelést a legutányosabban fogad ok el.

Kepes Elek

orvosi kötszerész és keztyűs, Nagyváradi, Sas-száloda. (Passage.) Készíték saját műhelyemben a legkomplikáltabb sérvekre kitűnő sérvkötőket továbbá haskötőket. gummi harisnyákat, egyenes tartókat, betegápolási cikkeket és minden e szakmába vágó munkákai a legutányosabb árban, jótállás mellett. — Szarvasbőr-lepedőket és vánkösöket, valamint mindennemű másféle szarvasbőr-munkákat is készíték a legjobb kivitelben. Kesztyű tisztítást és mindennemű javítást is felvállalok. Nők és férfiak részére külön próba-terem.

Kalapok

a legjobb minőségben és a legdivatosabb formákban Reichard áruházában kaphatók.

A nagyérdemű közönség szives tudomására hozzuk, hogy a

Bihar Söresarnokunk

vezetésével megbíztuk POPOVITS SÁNDOR kit is jóindulatu támogatásban részesíteni és vendéglőnket és sörkimérőnket továbbra is szives látogatásukkal szerencsétetni kegyeskedjenek

Kiváló tisztelettel

Krausz Béla és Társa

«Félreértések elkerülendőik.»

Gyöngyvrag Fantásie.

Csodálatosan természetes virágillat, melynek parányi érintése által fehérenmün, keztyűn, levélpapíron, ruhabélésen, haj vagy kézen, mivel szeszmentesen készül, elragadó finomságával kiváló tartósan használható, peccsétet nem hagy, csinos toronyalaku fadobozban

3 koronáért kizárólag

BERGER SÁNDOR

«Savoly» illatszertárában

Nagyváradi, Bémer-tér kapható.

Postai szétküldés naponta utánvétellel.

Telefon 667.

Telefon 667.

Sarokbolthelyiségek,

és más kisebb-nagyobb

bolthelyiségek,

valamint nagy világos

műhelyek

esetleg raktárak a southerainban

kiadók.

A Nagyteleky- és Arany János-utca sarkán ujonnan épült emeletes házban.

Értekezhetni INCE LIPÓT mérnöknel Kapucinus-utca 4.

Üzletmegnyitás.

Alulírott a Bihar vendéglő és söresarnok vezetésével megbízott, van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy a Bihar söresarnok és étterem vezetését átvettem. Legfőbb igyekezetem lesz a n. é. közönséget jó kiszolgálás által kielégíteni.

Tisztán kezelt gyári kimérésben világos N.-Váradi sör és Szt. László gyógymaláta sör, továbbá hamisítatlan Nagyváradi és érmelléki borok, kitűnő magyar konyha igen mérsékelt árak mellett a legjobb és legpontosabb kiszolgálás.

Kiváló tisztelettel

Popovits Sándor,
megbízott.

Kecskeméthy István

étterme, sörcsarnoka, kávéháza, legszebb kerthelyisége NAGYVÁRAD, KERT-UTCA.

Naponta frissen csapolt sör, saját termésű tisztán kezelt hegyi borok

Társas ebédek, vacsorák, vagy lakomák étlap szerint, vagy megállapított árak mellett elfogadtatnak.

Abonensek elfogadtatnak mérsékelt árak mellett

Egyben van szerencsém a vidéki utazó közönség szives figyelmét felhívni, hogy vendég szobáimat ujonnan berendeztem és tisztántartására különös gondot fordítok. Ugyszintén a szállóhely olcsó ár mellett szives rendelkezésre áll.

Hol szórakozunk esténként? csak is a NEMZETI SZALLODA hűvös és kellemes kerthelyiségében, hol minden este mozgófénykép előadások tartatnák cigány zene mellett. Minden második nap teljesen új műsor.

Számos látogatást kér tisztelettel

KECSKEMÉTHY ISTVÁN

a Nemzeti Szálloda bérlője.

MAGYAR BANK

Részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota

ALAPTŐKE

1,000.000 korona

Elfogad betéteket,
Előleget ad értékpapírokra,
Elfogad letéteket őrzésre,
Leszámitol váltókat,

Törlesztéses (amortisatiós)
:jelzálogkölesönöket:
engedélyez házakra és vidéki birtokokra.

Magyar Zsirművek Részvénytársaság Nagyváradon.

Gyártelep és központi iroda:

Gilányi-utca **11.-15.** szám.

Telefon interurban 86. sz.

Városi raktár:

Zöldfa-utca (Kurländer-ház)

Telefon 901. szám.

Értesítjük a tisztelt *háziasszonyokat*, hogy *városi raktárunkban*, hol gyártmányaink, nevezetesen *kókuszszappanok és szappanok* minden faja a legkisebb mennyiségben is eredeti *gyári* áron lesznek kaphatók.

Különösen felhívjuk szíves figyelmüket «*Hableány*» védjeggyel ellátott

Gyöngy Szinszappanunkra

mely csodálatos tisztító erejét a legjobb nyersanyagok leggon-dosabb kiválasztásának köszönheti.

Gyöngy Szinszappanunk

kiméli a kezeket és a fehérműt. Megtakarít pénzt, időt, munkát és fáradságot, en-nél fogva kiméli az egészséget.

Gyöngy Szinszappanunk

kiválóan alkalmas minden elgondolható mosási célra, személyes használatra fehér és színes vászonneműek mosására, konyha-edények, szőnyegek tisztítására stb. stb.

Tisztaságáért 20000 koronával szavatolunk.

REISZ MIKSA

butorgyára

Békéscsaba.

Nagyvárad.

Kizárólag saját gyártmányu, elsőrendü békéscsabai
butorok eladása

 olcsó gyári árakban.

Modern vas- és rézbutor!

Rajziroda!

Szavatolt a Szociális Munkások Magyarországi Szakszervezeténél